

ANIQ VA IJTIMOIIY FANLAR UNIVERSITETI

**TURKIY XALQLAR TILI,
MADANIYATI SARCHASHMALARI:
TARIXIY MUSHTARAKLIK
VA ZAMONAVIY TALQINLAR**

**XALQARO ILMIY-NAZARIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

Toshkent-2026

Turkiy xalqlar tili, madaniyati sarchashmalari: tarixiy mushtaraklik va zamonaviy talqinlar / Xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya to‘plami. Elektron nashr (ebook). – Toshkent: Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti, 07.02.2026.

Mazkur to‘plamda turkiy tillar tarixi, nazariy tilshunoslik, madaniyatlararo o‘zbek tili taraqqiyoti bilan birga, Alisher Navoiy va Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosining jahon tamaddudida tutgan o‘rni hamda tilshunoslikning zamonaviy yo‘nalishlari masalalariga oid materiallar joy olgan.

Ushbu ilmiy to‘plamdan nazariy va amaliy tilshunoslik vakillari, tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, magistrantlar va kelajak sohalariga qiziquvchi talabalar foydalanishlari mumkin.

Mas’ul muharrir:

Botirov G‘olibjon Isroilovich – Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti rektori, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

Umurzoqova M. Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti, f.f.d. (DSc), professor.

Qulbulov Sh. Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti, f.f.d. (PhD).

Abdullayeva D. Toshkent amaliy fanlar universiteti, f.f.n.

TASHKILIY QO‘MITA

Botirov G‘olibjon Isroilovich – Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

Shakarov Qulmat Ashurovich – Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

Umurzoqova Marhabo Egamberdiyevna – Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti

G‘aniyeva Aziza Zayniddinovna – Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

Halil Küçükler – Balıkesir University, Türkiye

O‘rozov Jumanazar Norqizilovich – Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

TAHRIR HAY’ATI:

O‘rozov Jumanazar

Umurzoqova Marhabo

Qulbulov Sherqo‘zi

Abdullayeva Dildora

Alimardonov Elyor

Imomov Jo‘shqin

Jumayeva Shaxnoza

Jo‘rayeva Yulduz

Jumayeva Nozima

Ashurova Nilufar

KIRISH

TURKIY XALQLAR TILI VA MADANIYATI

Bugungi globallashuv jarayonlari jadallashgan, madaniy chegaralar tobora nisbiylashib borayotgan bir davrda turkiy xalqlarning til va madaniy merosini ilmiy asosda anglash, mushtarak ildizlarni aniqlash va ularni zamonaviy talqinlar orqali qayta o'qish nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Turkiy xalqlarni birlashtirib turuvchi lingvistik o'xshashliklar, mifologik qatlamlar, og'zaki va yozma adabiy an'analar, urf-odat va marosimlar – bularning barchasi bizni umumiy sarchashmalarga eltadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 20-oktabrdagi "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6084-son Farmonida davlat tilining axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalariga faol integratsiyalashuvini ta'minlash va o'zbek tiliga oid barcha ilmiy, nazariy va amaliy ma'lumotlarni o'zida jamlagan elektron ko'rinishdagi o'zbek tili milliy korpusini yaratish vazifalari qo'yilgach, bu sohadagi ishlar yanada jadallashdi.

"Turkiy xalqlar tili, madaniyati sarchashmalari: tarixiy mushtaraklik va zamonaviy talqinlar" mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiyasi ham sohada faoliyat yuritayotgan olimlar, professor-o'qituvchilar, tadqiqotchilar, talabalarning yangi g'oyalari va ilmiy yondashuvlarini bir joyga jamlagan holda tilshunoslik fanining rivojlanishida yana bir muhim qadam bo'lib xizmat qiladi.

Anjuman doirasida, siz aziz ishtirokchilar, nafaqat o'z bilim va tajribalaringizni baham ko'rishingiz, balki sohaning yetakchi mutaxassislari bilan fikr almashishingiz mumkin bo'ladi. Ushbu tadbirda Turkiya va Qozog'iston Respublikalaridan xorijiy olimlarning ham ishtirok etayotgani juda quvonarli holat. O'ylaymanki, bu yerda o'rnatiladigan hamkorlik aloqalari kelajakdagi ilmiy loyihalar uchun yangi yo'llar ochadi. Zero, bizning asosiy maqsadimiz – tilshunoslik sohasida global hamjihatlikni mustahkamlash va zamonaviy ilmiy yondashuvlar orqali tilshunoslikni yanada rivojlantirishdir.

Konferensiyaning muvaffaqiyatli va samarali o'tishiga tilakdoshman. Umid qilamanki, bu uchrashuv sizlarga ilmiy va shaxsiy rivojlanishda yangi imkoniyatlar ochadi. Anjuman tashkilotchilariga, ishtirok etayotgan barcha olimlarga va xorijiy mehmonlarimizga samimiy minnatdorligimni bildiraman.

Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti rektori
G'olibjon Botirov
2026-yil, 7-fevral

ƏZİZ NESİN SATİRALARINDA EVSİZLİK PROBLEMI

THE PROBLEM OF HOMELESSNESS IN AZİZ NESİN'S SATIRES

Maya Murad qızı Həsənlı

Azərbaycan, Bakı

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu,

Türk xalqları ədəbiyyatı şöbəsi, elmi işçi

XÜLASƏ. Məqalədə satirik ustad Əziz Nesinin evsizliyin, kirayə yaşamağın çətinliklərini işıqlandırdığı hekayələr araşdırılaraq təhlil edilir. Sosial məişət problemlərinin başında gələn evsizlik və kirayənişinlik Əziz Nesin yaradıcılığında avtobioqrafik məqamların izlərini daşıyan problemlərdəndir. “Toros canavarı”, “Sən halına şükür elə”, “Bülbül yuvası evləri”, “Ev tikdirəcəkdi”, “Allah qəbul eləsin”, “Bizim binanın sahibi” və s. satiralarının ədibin öz həyat təcrübəsindən, başına gələn tragikomik hadisələrdən təsirlənərək qələmə alması əsaslandırılır. Uşaq yaşlarından ailəsinin üzləşdiyi maddi sıxıntı ev sahibi olmalarını əngəlləmiş, uzun illər kirayənişin həyatının çətinliklərini yaşamağı olmuşlar. Professional yazıçı kimi fəaliyyət göstərdiyi illərdə də davam edən evsizlik problemi ədibin bədii yaradıcılığında da yer almışdır. Yazıçının bu mövzuya həsr etdiyi hekayələrdə tənqid hədəfləri sosial bərabərsizlik, buna səbəb olan iqtisadi böhran, ədalətsiz və acgöz ev sahiblərinin tamahkarlığı, fırıldaqçılıqdır.

Açar sözlər: Əziz Nesin, bədii gülüş, tənqid, satira, hekayə, evsizlik, kirayə.

Dünyaca məşhur satira ustası Əziz Nesin qələmə aldığı iki minə yaxın hekayəsində yaşadığı XX əsr Türkiyə həyatının sosial, ictimai, siyasi cəhətdən çatışmazlıqlarının satirik bədii əksini məharətlə təsvir etmişdir. Hələ də bir çox dünya xalqları üçün aktual olan bu mövzular Əziz Nesin satiralarının ədəbi dəyərini daha da artırmaqdadır. Əziz Nesin öz xatirələrində qeyd edirdi ki, bütün uşaqlığı, gənclik illəri kirayə evlərdə keçmişdir. Yaradıcılığında geniş yer verdiyi evsizlik və bununla bağlı insanların qarşılaşdığı ziddiyyətli məqamlar məhz onun uşaqlıq illərində çox kirayə ev dəyişmələri, gözünü dünyaya açdığı vaxtdan bu problemlə daima üz-üzə qalmaları da məhz bununla bağlı idi. Əziz Nesinin atasının öz evi heç vaxt olmamış, kirayələrdə yaşamışlar. Əziz Nesinin yataqxanalı dövlət məktəbində oxumasının, arzu etmədiyi halda hərbi liseyə imtahan verməsinin əsas səbəbi də ailəsindəki şəraitsizliyin onun oxumasına mane olması, rahat rejimdə təhsil alması arzusu ilə bağlı idi. Hekayələrində də kirayənişin, kirayə ev axtarmaq dərdi, evsizlik problemi çox yer alıb. Əziz Nesin bu barədə yazırdı ki “*Qədimdə Orta Asiyadan köç etmişik; yüzillərlə üç qitə üstündə*

köçümüz davam edib, çox geniş köç sahəimiz var imiş. Sonra sıxışib qalmışdıq damdar yerə... O damdar yerə də yerləşə bilməmişik, yenə köçəriyik. Türk xalqı öz yurdunda hələ də köçəridir” [Nesin,2017: 73].

Ədib kirayənişin yaşamaq məcburiyyətində qalan, ev sahibi olmağa çalışıb maddi gücü çatmayan insanların həyat şəraitini təsvir edən bir çox hekayələr qələmə almışdır. “Toros canavarı”(1957) adlı kitabında yer alan eyniadlı hekayəsi, “Damda dəli var” (1956) kitabında “Ev tikdirəcəkdi”, “Bizim binanın sahibi”, “Cənab fit” (1958) kitabında “Sən halına şükür elə”, “Zərif alət” (1958) kitabında yer alan “Bülbül yuvası evləri” və s. bu mövzunun tənqidinə həsr etdiyi ən təsirli hekayələrindəndir.

“Ev tikdirəcəkdi” hekayəsinin ilk cümlələrindən Əziz Nesinin uşaqlıq xatirələri yada düşür. Ailəsi ilə hər dəfə əşyalarını toplayıb arabanı tam doldurmaları, yol gedərkən atların ayaq səsləri və s. kimi yaddaşına hopmuş səhnələr hekayədə öz əksini tapmışdır. Kirayənişinliyin çətinliyini bildiyi üçün baş qəhrəmanın qarşısına qoyduğu əsas məqsədi öz evinin olmasıdır. Qocalanadək bu arzusu ilə yaşasa da sonunda ala biləcəyi özünə aid tək torpaq sahəsi məzar yeri olur: *“indi hər gün işə getdiyi kimi səhər tezdən məzarına gəlir, axırda bir torpaq sahibi olmağın qüruru ilə burada oturur, yabanı otları təmizləyir, gətirdiyi çiçəkləri əkir və sanki “məkan”ına qovuşacağı günü səbirsizliklə gözləyir” [Nesin,2013: 105].*

Əziz Nesinin böyük oğlu Atəş Nesinin xatirələrindən öyrənirik ki, satirik sənətkar İstanbulun Ərənköy səmtində qaldığı kirayə evinin sahibi tərəfindən çox incidilmiş, hətta məhkəməyə belə verilmişdir [Nesin, 2008: 127]. Başına gələn bu xoşagəlməz hadisədən təsirlənən Əziz Nesin ev sahibinin ailəsini mövzu olaraq seçərək 1953-cü ildə “Toros canavarı” adlı hekayə yazmışdır. 1962-ci ildə pyes kimi işlədiyi əsərin qəhrəmanı Nuri Pakyürək ailəsini çətinliklə dolandıran üzüyola və mülayim təbiətli birisidir. Yaşadıqları evin sahibi kirayə pulunu artırdığı zaman məhkəmə Nuri bəyin xeyrinə qərar verir. Ev sahibi bundan qəzəblənərək “ucuz qiymətə” qalan kirayənişinlərini evdən çıxarmaq üçün başqa min bir yollara əl atır. Bununla da Pakyürək ailəsinin qara günləri başlayır. Əziz Nesinin kinayəli gülüşü dövrünün sosial problemlərinin, işsizliyin, evsizliyin yaratdığı tragikomik vəziyyətlərə yönəlmişdir.

“Toros canavarı”nda da ev sahibinin incitdiyi ailənin üzvləri onsuz da çətin olan həyatı daha da ağırlaşdığı üçün polisdən qorxan ailə başçısı Nuri bəyi şikayət etməsi üçün məcbur edirlər. Əziz Nesin siyasi mövqeyinə görə həmişə polislər tərəfindən nəzarətdə olmuşdur. Həm bu səbəbdən, həm də dövrünün hüquq-mühafizə sisteminin zəifliyindən, daha doğrusu systemsizliyindən narazı olduğu üçün bir sıra hekayələrini məhz polislərin iş rejimini (“Fil Həmdini necə tutuldu?”, “Vətən borcu”, “Dəlillər qaçdı”, “Çəngəldən çıxış yoxdur” və b.) tənqid etmişdir. “Toros canavarı”nda da polisdən qorxan günahsız vətəndaş obrazını görürük. Haqlı

ikən haqsız durumuna düşməkdən qorxan Nuri bəy titrəyə-titrəyə qanunun qapısını döyür. Nəticədə isə qorxduğu başına gəlir: axtarışda olan Toros canavarı ləqəbli cinayətkar zənn edilərək həbs olunur. Nuri bəyi tanıyan-tanımayan hər kəs, ailəsi belə onun cinayətkar olduğuna inanır, “Toros canavarı Nuri”dən qorxmağa başlayırlar. Yaxınlarının ona olan münasibətinin dəyişməsi Nuri bəyi anlaşılmaz vəziyyətə gətirib çıxarır. Nəticədə, Nuri Pakürək özü də cinayətkar olduğuna inanmağa və bu rolu könüllü şəkildə icra etməyə başlayır. *“Nuri Pakürək canavar olduğuna əməlli-başlı inandı. Zaldakı güzgüyə baxa-baxa özündən qorxurdu. Özü-özündən qaçmaq istəyirdi. Canavarlığı elə mənimsəmişdi ki, güzgünün qabağına keçib əsl canavar kimi nərildədi, qərribə səslər çıxartmağa, divarları cırmaqlamağa, döşəmənin taxtalarını dişləmə başladı...”* [Nesin, 2018: 23].

Həqiqi Toros canavarı həbs edildikdən, günahsızlığı aşkara çıxdıqdan sonra belə Nuri bəy canavar olaraq qalır. *“Canavarlıq xoşuna çoxmu gəlmişdi, yoxsa həqiqətən canavar idi, orası qaranlıq qaldı”* [Nesin, 2018: 24]. Beləliklə, mühitin, mövcud şərtlərin quzunu qurda çevirdiyini və qurd olmadan yaşamağın çətinliyini satirik yazıçı diqqətə çatdırmışdır.

Evsizlik, kirayənişinlik problemlərini tənqid etdiyi digər bir satirası isə “Sən halına şükür elə” adlı hekayəsidir. Bu hekayədə də “Toros canavarı”nın qəhrəmanı Nuri Pakürəyin rastlaşdığı problem Şükrü bəyin başına gələnləri xatırladır. Dərin müşahidə qabiliyyətinə malik ustad satirik Əziz Nesin evsizlik problemi ilə bağlı başqa bir ailənin oxşar çətinliyini fərqli bir baxışla əks etdirir. Xalqın daima içində olan, hər bir naqisliyi, qüsuru görən, insanların üzləşdiyi çətinliklərdə keçirdikləri hissləri, onların çıxılmaz vəziyyətlərini bütün duyğuları ilə hiss edən, onların dərдинə yanan Əziz Nesin Şükrü bəy, Nuri bəy kimi obrazların göz yaşlarından acı qəhqəhələr dolu gülüş yaradır. Şükrü bəy 12 ildir kirayə yaşadığı, öz evi kimi baxıb qoruduğu, təmir etdirdiyi evin sahibi tərəfindən soyuq qış günlərinin birində çıxarılır. Səbəb isə qeyd etdiyimiz kimi, ev sahibinin evini daha baha qiymətə kirayələmək istəyi, Şükrü bəyin aylıq qazancının isə buna imkan verməməyi olur. Məhkəməyə müraciət etsə də Nuri Pakürəkdən fərqli olaraq proses ev sahibinin lehinə olur. Ev axtarmaq üçün küçələri ümitsiz halda qarış-qarış gəzdirdiyi zaman qarşısına köhnə dostu Zəkai bəy çıxır və sevinir ki, dərдинi danışa biləcəyi bir yaxını ilə rastlaşıb. *“O gün ev axtarmaqdan ayaqlarına qara su enmiş, ev dəllallarına pul verməkdən canı burnuna gəlmişdi. Bütün bunlar yetmirmiş kimi əvvəl yağış, ardınca sulu qar iliklərinə işləmişdi. Ayaqqabısı su keçirmiş, ayaqları suyun içində qalmışdı. Axşama doğru yağış kəsmişdi, amma, yamyaş paltarları bədənində yapışmışdı”* [Nesin, 2015: 46]. Lakin dostu ona “daha böyük dərdi” olmasından gileylənir ki, altı mərtəbəli bina tikdirdiyi üçün çox alıcı milyon liralara təklif edir. Soyuc qış günü 6 nəfərlik ailə ilə küçəyə atılan Şükrü bəyə mənzillərindən biri ilə kömək etmək, dəstək olmaq əvəzinə halına şükür etməsini, mülk sahibi

olmanın heç də asan olmadığını söyləyir. Əziz Nesin bu hekayəsində bir yandan sosial ədalətsizliyi, digər yandan isə insanların, xüsusilə yaxın dost-tanış çevrəsinin bir-birinə qarşı laqeydliyini kəskin satirik dillə tənqid edir. Tahir Alanqu Əziz Nesinin hekayələri haqqında fikirlərini qeyd edərkən bu cəhəti xüsusi vurğulayır: *“Bu kiçik satirik hekayələrinin böyük şəhərin yaşayışının ən xırda detallarına qədər bilməkdən çoxluq içində itmiş insanları, yeni həyat şərtlərinin ortaya çıxardığı yeni və hələ başqaları tərəfindən tapılıb sənətə aid edilməmiş tiplərini tanıتماqdan, onların ruhlarını, dillərini tanıتماqdan gələn bir zənginliyi vardır”* [Nesin,1982: 2059].

“Bizim binanın sahibi” hekayəsində yenə ev sahibi tərəfindən incidilən Həsən bəy obrazı ilə rastışıq. Bu hekayədə həm də fırıldaqçılığın, sələmçiliyin tənqidi də çox kəskin satirik üslubla verilmişdir. Vaxtilə bina qapıçısı olan birinin sələmçiliklə varlanıb bina sahibi olması, öz kirayənişinlərinə insafsız və mərhəmətsiz münasibəti ilə paralel Həsən bəyin yoxsul və acınacaqlı güzəranın təsvirini görürük.

“Bülbül yuvası evləri” hekayəsi isə bina sahibinin kirayə verdiyi mənzilləri satışı çıxarması ilə sakinlərin düşdükləri tragikomik vəziyyətin 7 nəfərlik bir ailənin başçısının dili ilə təsviridir. Kirayə qiymətlərinin çox baha olması səbəbilə ev almaq həvəsinə düşən ailə başçısı bir illik maaşını avans olaraq götürüb ilkin ödənişlə “Bülbül yuvası evləri” adlı yeni tikilən yaşayış kompleksinə yazılır. Kompleks ərazisi ilə tanış olmağa gedərkən məlum olur ki, ortalıqda nəinki bina, heç tikintinin özü belə yoxdur, reklam olunan dəniz mənzərəsindən isə söhbət belə gedə bilməz. *“Elanda vağzala iki dəqiqəlik məsafə deyərək yazılıb dedim. Kompleksin sahibi, “sizin qıçınızın qüvvətindən asılıdır, çox sürətli qaçsanız iki dəqiqə belə çəkməz. Stansiya bax oradır”..... deyərək əliylə naməlum bir yer göstərdi* [Nesin,2014: 93]. Tikinti fırıldaqına qurban getməkdən son anda xilas olsalar da, avans götürülmüş illik maaşı bir neçə ayın içində xərcləyib qurtarırlar.

“Allah qəbul eləsin” hekayəsində “Mutlu” (xoşbəxt) binasının sahibi Həməzə bəy saxtakar möminlərin, fırıldaqçı dindarların tipik obrazıdır. Xəsis və acgöz bir xarakterə sahib Həməzə bəy özünü ibadətkar və buna bağlı olaraq da pak bir müsəlman kimi tanıتماmağa çalışır. Əziz Nesin bu obraz vasitəsilə eyni zamanda cəmiyyətdə özünə yer tapa bilməyən, insanlara əziyyət verməkdən zövq alan, qəddar xarakterlərin kəskin tənqidini verir. Həməzə bəy hər dəfə namaz qılarkən dua etmək əvəzinə ağına mənzillərində qalan kirayənişinlərini necə incidəcəyi, kirayə pulunu artırmaq üçün bəhanə yarada biləcəyi haqda yeni bir qərara gəlir. 14 ildir binasının qapıçısı olan Emin əfəndini hər namaz qıldıqdan sonra çağıraraq sakinlərə fikirlərini çatdırmasını istəyir. Emin əfəndi eyni zamanda Həməzə bəyin sağ əli, tək sırdaşıdır. Həməzə bəy sakinlərə sözlərini Emin əfəndi vasitəsilə çatdırır. Buna rəğmən, daha az maaşa qapıçı olaraq

çalışmağa razılıq vermiş bir namizəd tapan kimi bütün sirlərinə bələd, sədaqətli Emin əfəndini belə işdən çıxarmağa qərar verir. *“Allah qəbul eləsin, səbh namazını qılarkən ağıma gəldi, binanı satıram deyə elan verərəm, amma yalandan... Hər gün bu binaya müştərilər gəlib dolar. ...Ucuza satıram deyə elan verərəm ki, çox adam gəlib baxsın. Canlarından bezdirərəm. Onlar da bezib çıxarlar binamdan. Necədir? Zorla gözəllik olmaz, Emin əfəndi, mənim ürəyim təmizdir. Allah hüsurunda əl bağlamış namaz qılarkən hər şey gəlir adamın ağına”* [Nesin, 2024: 35].

Həmzə bəy özündən daha az imkana sahib olan, bir növ ondan asılı olduqlarını, onun səxavətinə ehtiyac duyduqlarını düşündüyü insanları incitməkdən zövq alır. İnsanların tək ehtiyacı isə əlbəttə ki, kirayə pulunu ödəməyi bacarmaq, növbəti ayın maaşına kimi maddi sıxıntı yaşamadan dolanmaqdır. Binanın birinci mərtəbəsində tekstil və baqqal dükanı işlədən kirayənişnlərdən tutmuş yuxarı mərtəbə sakinlərinə qədər hamını özündən asılı, mərhəmətinə möhtac bilən Həmzə bəyin tək düşüncəsi kirayə pullarını yığmaq, hər gələn növbəti ay üçün məbləği artırmaqdır. *“Tam səcdəyə gedərkən nə gəldi ağıma bilirsən? Səhər bizim kirayənişin Niko var e, qənnadçı Niko, onun dükanına dəymişdim. Əşşi Emin əfəndi, dükanı şatır qənbər işləyir. Piştəxtada arvadı, şappa-şap pul alır. Əşi, bu dünyada elə tək avam mənəm? Hə? La havlə və la kuvvətə, illa billah... Tövbə əstağfürullah... Artıracam kirayəsini!”* [Nesin, 2024: 29].

Sahibkarın sakinə zülm etməkdən zövq aldığı, üstünlüyü ilə özündən zəifi incitməklə mənən rahat olduğunu təsvir etdiyi bu hekayəsi Əziz Nesinin sanki öz yaşayışının bir parçasıdır. *“Professional yazıçılığımın ilk illərində çox ev sıxıntısı çəkdim. Kirayə pulunu vaxtında ödəyə bilmirdim. İcra məmurları dayanırdı qapıma. Buna görə çox gülünc və kədərli hadisələr yaşadım”* [Nesin, 2019: 127]. İllərlə kirayələrdə qalan biri kimi, xüsusən də maddi çətinliklər yaşadığı zamanlarda kirayə haqlarının qalxmasını, ev yiyəsi axı niyə belə edir, niyə insanın halını anlamır, necə bu qədər qəddar olur kimi sualların cavabı kimi ancaq bu obrazın absurd düşüncələri, uydurmaları ilə izah verə bilərdi.

Əziz Nesinin 1940-cı illərdən başlayan hekayə yazıçılığında ictimai-siyasi problemlərdən tutmuş sosial-ictimai qüsurlar və nöqsanların - əxlaq məsələlərinin, təhsil problemlərinin, səhiyyə sahəsindəki arzuolunmaz halların, dövlət idarəetməsindəki çatışmazlıqların, xüsusilə məmurların fəaliyyətindəki axsaqlılıqların, məişət problemlərinin, xurafatın, rüşvətخورluq və fırıldaqçılığın bədii gülüş vasitəsilə tənqidini görürük. Ustad sənətkar qələmə aldığı bu çoxsaylı satirik hekayələrinin mərkəzinə özünü, öz yaşayışını, şahidi olduğu hadisələri qoyaraq əsl ziyalı kimi xalqın qüsurlu tərəflərini bədii gülüş yolu ilə islah etməyi,

onları bütün sahələrdə inkişaf etmiş, yüksək keyfiyyətlərə malik uğurlu insanlar kimi görməyi arzu edir.

ƏDƏBİYYAT:

1. Nesin, A. Ah biz eşekler (öyküler) / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2024. – 144 s.
2. Nesin, A. Babam Aziz Nesin / A. Nesin. – İstanbul: Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, – 2008. – 240 s.
3. Nesin, A. Bay düdük / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2015. – 136 s.
4. Nesin, A. Bir dokun, bin dinle (söyleşiler) / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2019. – 312 s.
5. Nesin, A. Böyle gelmiş, böyle gitmez / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2017. – 840 s.
6. Nesin, A. Bütün kitapları: [10 ciltte] / A.Nesin. – İstanbul: Karacan yayınları, – c.4. – 1982. – s.1727-2303.
7. Nesin, A. Nazik alet (öyküler) / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2014. – 184 s.
8. Nesin, A. Toros canavarı / A.Nesin. – İstanbul: Nesin yayınevi, – 2018. – 160 s.
9. Nesin, Ə. Damda dəli var / Ə.Nesin. – Bakı: Hədəf nəşrləri, –2013. – 224 s.

MUNDARIJA

I SHO‘BA. O‘ZBEK TILSHUNOSLIGI VA TILSHUNOSLIKNING NAZARIY MASALALARI		
Botirov G‘.	Kirish. Zamonaviy yo‘nalishlar – davr talabi	5
Xakimova M.	O‘zbek tilidagi konseptual metonimiyada milliy tafakkurning aks etishi	6
Muqimova Z.	Takrorning lingvopoetik jilosi	13
Kenjayeva D.	“Boburnoma”da suvda va quruqlikda yashovchi zoonimlar etimologiyasi	24
Niyozova Z.	O‘zbek tilida belgi-xususiyatni bildiruvchi lingvomadaniy kodlar va ularning o‘ziga xos xususiyatlari	29
Alimardanov E.	Toshhovuz o‘zbek shevalariga turkman tilining morfologik ta’siri	32
Mirvaliyeva D.	Rasmiy matnning kognitiv tadqiqi	41
O‘rozov J. Burxanova B.	O‘zbek tilida obro‘sizlantirish, kamsitish va tahqirlash leksik birliklarining lingvistik farqlanishi masalasi	44
Hakimova N.	Giyohvandlik faoliyati bilan bog‘liq leksik birliklarning sotsiopragmatik tadqiqi	52
Jumayeva Sh.	O‘zbek dialektologiyasida qipchoq lahjasining o‘rni va tadqiqi	63
Narziyeva D.	Matn o‘qib tushunishning obykti sifatida	70
Ruzmetova D.	O‘zbek tilining yoshlar orasidagi identikligi va internatsional so‘zlar ta’siri	73
Abdullayev O.	O‘zbek va qoraqalpoq tillari lug‘atlarining boyish tendensiyalari	78
Qoraboyev A.	Badiiy tarjimada madaniy semantika va pragmatik yo‘qotishlar: A.P.Chexovning “Qaynona” hikoyasi misolida	82
Madrimova Z.	Pragmatonimlarni tadqiq etishda integrativ (kompleks) metodologik yondashuv	97
Isayeva D.	Paradigmatik munosabatlar tizimidagi leksik-semantik maydon	102
Abduraxmonova N. Eshmamatova M.	Ravishdoshli birikmalarning ko‘p funksiyaliligi: o‘zbek va turk tillarida qiyosiy tahlil	107
Abduraxmonova N. O‘rinboyeva R.	Sun‘iy intellekt texnologiyalari uchun dialektal korpusni yaratish zaruriyati	118
Abduraxmanova N.	O‘zbek TTSDa o‘zlashma so‘zlarning lingvistik modellashtirilishi	126
Toshmurodova Z.	Elektron lug‘atlarda so‘z ma‘nolarini vizualizatsiya qilishning dasturiy modellari	133
Sayfiyeva M.	O‘zbek nasriy asarlarida sarlavhaning semantik va poetik ahamiyati	141
Yo‘ldoshaliyeva M.	Tezaurusda konsept va semantik munosabatlarni tadqiqi atov birliklar misolida	150
Ermanova F.	Kognitiv metafora asosida shakllangan frazemalarda milliy tafakkurning aks etishi	158
Abdullayeva F.	Zulfiya Mo‘minova she‘rlarining lingvopoetik xususiyatlari	163
Kurbanova G.	Frazeologik birliklar orqali olamning konseptual manzarasi tasnifi	168
Sharaximova Sh.	Zamonaviy leksik tizimda neologizmlar sinonimiyasining o‘rni	175

Aminova F.	Dialektizmlarning badiiy adabiyotdagi lingvostilistik funksiyalari	180
Askarova Y.	Toponimlarning frazeologik birliklardagi oʻrni	185
Imomov J.	Leksik maʼnoga kognitiv yondashuv	189
Turdiyeva Ch.	Lisoniy shaxs nazariyasining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari	197
Meliyeva M.	Metafora hodisasining lingvistik mohiyati va turlari	201
Askarova U.	Ozod Sharafiddinov asarlarida bosh va ikkinchi darajali boʻlaklarning uyushishi	210
Joʻrayeva Y.	Tafakkurning multimodal tabiati va ikki tillilik sharoitida kognitiv jarayonlar	215
Qozoqova M.	Globalashuv davrida soʻz oʻzlashishi masalasi	221
Choriyeva H.	Kompyuter lingvistikasida korpus va parsing muammolari	224
Nazarkulova D.	Lingvistik ekspertiza – tilshunoslikning amaliy yoʻnalish sifatidagi mazmuni	228
Jumayeva N.	Ijtimoiy tarmoqlarda muloqotning lingvistik xususiyatlari	237
Umarova Sh.	Oʻzbek tili diplomatik matnlarning tili va uslub xususiyatlari	242
Xoljurayeva Y.	Nerga oid asosiy yondashuvlar tahlili	251
Sodiqova Sh.	Zamonaviy oʻzbek tilida rang frazeologik birliklarning nutqiy-kommunikativ vazifalari	258
Abduvaliyeva D.	Sunʼiy intellekt sharoitida maʼnaviy taʼlimning muammolari va istiqbollari	263
Rimbayeva A.	Xorazm shevasida sotsiolektlarning subkod sifatida ishlatilishi	271
Yusupjanov B.	Alisher Navoiy asarlarida tibbiy terminologiyaning lingvistik xususiyatlari	274
Komilova O.	Oʻzbek tilining raqamli asrdagi oʻrni: ijtimoiy tarmoqlar va tilning rivojlanishi	280
Abdulxayeva M.	Oʻzbek tilida soʻz urgʻusining nazariy asoslari	287
Mamatqulova M.	Til va milliy identitet	292
Rahmonaliyeva Sh.	Oʻxshatishlar bilishning mexanizmi sifatida	299
Yunusova D.	Til va madaniyat munosabatlarida konseptning oʻrni	304
Sobirova B.	Xorazm shevalarining xorijiy turkologlar tomonidan tadqiq etilishi: J. Budens va K. Menges ilmiy qarashlari	310
II SHOʻBA OʻZBEK TILINING XORIJDA OʻQITILISHI		
Rahmatov M.	Oʻzbek tilini oʻqitishda grammatik mavzularning ahamiyati	321
Xodjayeva D.	Xorijda oʻzbek tili taʼlimining ahamiyati va zamonaviy yondashuvlar	327
Tilyabayev K.	Gʻururli, lekin qiyinchiliksiz: oʻzbek tilini ikkinchi til sifatida oʻrganish tajribasidan	330
Murodova D.	Xorij taʼlimida oʻzbek tili	339
Rahimqulova M.	Oʻzbek va turk tillari darsliklarida feʼl kategoriyalarini oʻqitish metodikasi: qiyosiy-tipologik tahlil	342

III SHO‘BA TURKIY TILLARNING TARIXI VA HOZIRGI FAOLIYATI		
Tursunova O. Uzoqova Y.	Turk va o‘zbek tillarida “ko‘ngil / gönül” konseptining frazeologik birliklarda ifodalanishi	349
Normurodov B	Ingliz va turkiy tillar o‘rtasidagi til aloqalari: o‘zbek tilidagi inglizcha o‘zlashmalar ta’limga oid so‘zlar misolida	354
Hasanzade L.	Bədii tərjümə vasitəsilə koreya ədəbiyyatının türk dilli oxucuya təqdimati	360
Hamidli A.A.	A typological analysis of american modernist literature from a turkological conceptual perspective	365
Ələkbərli F.	Türk xalqlarının cədidizm-maarifçilik fəlsəfəsi: ənənə və müasirlik	373
Asgarova A.F.	A comparative study of the english and azerbaijani ballad genre in the romantic period in the turkological context	402
Halbekova N.	O‘zbek va turk iboralarining leksik-semantik xususiyatlari (Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasi” asari tarjimasi asosida)	411
Zhiyenbayev Y. Tolebay A.	Sosyal dəğerler ve ahlaki sembolizm açisidan kazak dilinde “ak” ve “kara” renklerinin metaforik dünyasi	419
Bo‘ronov A.	Arman-qipchoq tili: shakllanish tarixi, o‘rganilishi va leksikasi	430
Lətifli S.	Osman türkay poeziyasinin xüsusiyyətləri	437
Həsənli M.	Əziz nesin satiralarında evsizlik problemi the problem of homelessness in aziz nesin’s satires	442
Safarov R.	Карлукская группа языков: историческая общность и современные реалии	448
Taxirov Z.	Turkiy xalqlar va turkiy til rivojlanish bosqichlari	462
Küçükler H.	Türkiye türkçesi ve özbekçede edebi metinler üzerinden karşılaştırmalı dil öğretimi: üç örnek inceleme	466
Həsənli M.	Cədid poeziyasında milli idealin poetik ifadəsi: Əbdürrauf Fitrat nümunəsi	476
Davlatova M.	Turkiy tillar tarixi va hozirgi rivojlanish davri	487
IV SHO‘BA MADANIYATLARARO MULOQOT VA O‘ZBEK TILI TARAQQIYOTI		
Odilova O.	O‘zbek-turk til va madaniyati	490
Turgunova D.	Dil ve kültürel ortaklik language and cultural commonality	493
Kakiz S.	Türkçe ve özbekçe deyimler, atasözleri ve bilmeceelerde lingvokültürel kodlar. <i>Linguocultural codes in turkish and uzbek idioms, proverbs, and riddles</i>	498
Korayem A.	The status of the literary heritage of Ali-shir Nava’i and Zahir-ud-din Muhammad Babur in world civilization	514
Xolmurodova G.	“Shame” idioms in english and uzbek: culture and translation	530
Hakberdiyeva S. Marufova M.	Сравнительно-сопоставительный анализ семантического содержания концепта «дом» в русской и узбекской паремиологии	535
Ismoilova N.	Madaniyatlararo muloqotda o‘zbek tilining leksik-semantik yangilanishi	544
G‘afforbekova M. Rasulov R.	Madaniyatlararo muloqot va o‘zbek tili taraqqiyoti	548

Soatova G.	The linguocultural dimension of the concept friendship: evidence from english and uzbek	554
Shamieva N. Tulegenova J.	Semantic characteristics of homonymic words in english, russian and uzbek languages	559
Muxtashamova P.	Axloq va odob leksikasining tarixiy-etimologik taraqqiyoti va paremiologik ifodasi	564
Aliyeva H.	Lexical-semantic characteristics of the present tense in french and azerbaijani	568
Otamurodova S.	The evolution of the uzbek language in the global intellectual landscape	581
Khalilsoy T.	Translation and cultural identity in the turkic world	586
Safarova Z.	Influence of advanced technology in teaching english in inclusive education	591
Ruzmetova N.	Madaniyat tushunchasining konseptual asoslari va ijtimoiy ahamiyati	597
Khalilov T.	Nahçıvan, türk dünyasının kadim medeniyet merkezlerinden biridir	602
Mamarasulova G.	Discursive and pragmatic transformations in the translation of political speech	608
Seyidova Z.	The transformation of museums: contemporary approaches in museology	618
Karimova S.	Paremiologiya nazariyasi. Zamonaviy tilshunoslikdagi oʻrni	627

instagram
aifu.official

website
www.aifu.uz

telefon
78 555-21-21

📍 1 - Manzil:
Toshkent sh.,
Olmazor tumani,
Qorasaroy
ko'chasi 341Ay

📍 2 - Manzil:
Toshkent viloyati,
Chirchiq shahri, Mirzo
g'olib MFY, Alisher Navoiy
shoh ko'chasi, 253-uy